ממונה לרבים חייב להזקק להם : הגה (ב) [ג] וכן ד אם היו שניהם * אלמים צריך לזקק להם (הגהות אשירי ריש סנהדרין וב"י בשם תו') [ד] ויש מי שכתב ה דמ"מ נוהגין עכשיו (ג) א] שלא למחות בעוברי עבירה משום שיש סכנה בדבר שלא ימסרנו ה למלכות (מהרי"ו) :

ב ו מצוה לומר לבעלי דינים בתחלה ו הדין אתם רוצים (ג) ב] או [ב] הפשרה אם רצו בפשרה עושים ביניהם פשרה ז וכשם שמוזהר שלא להטות הדין ז כך מוזהר ג] שלא יטה הפשרה לאחר יותר מחבירו ס [ה] וכל ב"ד שעושה פשרה תמיד ח הרי זה * משובח ס בד"א קודם נמר דין [ו] אע"פ ששמע דבריהם ט ויודע להיכן הדין נוטה מצוה לבצוע (ג) [ז] אבל י) אחר שגמר הדין (ד) י ד] ואמר (ד) איש פלוני אתה זכאי (ה) איש פלוני אתה [ג] חייב (ו) אינו רשאי לעשות ה] פשרה [ד] ביניהם כ אבל אחר שאינו דיין רשאי לעשות פשרה ביניהם יא ל [ה] שלא במושב דין הקבוע למשפט מ ואם חייבו ב"ד שבועה לאחר מהם (ז) רשאי הב"ד לעשות פשרה ביניהם כדי ליפטר מעונש שבועה [ח] (ואין ב"ד יכולין לכוף ליכנס לפנים משורת הדין אע"פ שנראה להם שהוא מן הראוי) (ב"י בשם ר"י ובשם הרא"ש) ו] (ח) (י) [ט] וי"א (מרדכי פ"ב דמציעא) :

ג נ מותר ז] לב"ד לוותר בממון היתומים חוץ מן הדין כדי (ט) להשקיטם מריבות :

ד [י] * יש כח ביד ב"ד (ה) כ) לגזור ולהחרים שתתקיים הפשרה ושלא יוכלו היתומים למחות כשיגדילו :

ה ס יש כח לדיין לעשות דין כעין הפשרה במקום שאין הדבר יכול (ו) [ו] להתברר יב ואינו רשאי להוציא (ז) הדין חלוק מתחת ידו בלי גמר :

ו [יא] מי שתובעים אותו ממון שהוא מוחזק בו פ ח] אסור (ח) לבקש ג) צדדים להשמט כדי שיתרצה הלה לעשות עמו פשרה וימחול לו על השאר : הגה [יב] פ ואם עבר ובקש . אינו יוצא ידי שמים עד שיתן לו את שלו :

ז (י) יג אע"פ [ז] שנתרצו הבעלי דינין יד בפשרה בב"ד טו (ס) (יא) יכולים לחזור בהם ד) ט] כ"ז שלא

קנו

אם א' מהדיינים רוצה להסתלק : ד אם היו שניהם אלמים כו' דאם ירדפו א' השני יעמוד בעזרו כ"כ התו' : ה דמ"מ נוהגין עכשיו כו' פי' מ"מ אפי' שניהם הם אלמים נוהגין עכשיו כו' דהחשש שמא ימסרנו למלכו' לא ימלט על הרוב מהוצאות ממון או סכנות אף שהשני אלם וכן נ"ל מסידור דברי מור"ם מהגהו' הללו אבל בד"מ כתב תחל' שלא למחו' בעוברי עביר' ואח"כ כתב דאם שניהם אלמים : ו הדין אתם רוצים או הפשרה עד"ר שהוכחתי לפי מאי דקי"ל דמצוה בפשרה צריך הדיין להסביר לבעלי דינים שבפשרה נוח להם ולדבר על לבם אולי יסכימו על הפשרה וכן הוא ג"כ כוונת המחבר במ"ש שא"ל הדין אתם רוצים ר"ל במה שבאתם לפנינו לדון אם כוונתכם דוקא אדין או הפשרה כי כן הוא נכון לעשות פשרה ע"ש : ז כך מוזהר כו' שנא' צדק צדק תרדוף א' לדין וא' לפשרה : ח ה"ז משובח בגמ' ובטור יליף לה מדכתיב אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם איזה משפט שיש בו שלום זו פשרה: ט ויודע כו' ואין בזה משום מטעה לחבירו כי נוח לחבירו שיוותר מה לבעל דינו כדי שיתווך השלום ביניהם: י ואמר איש פלוני אתה זכאי כו' פי' שוב אסור לומר לזכאי עשה פשרה עמו כי ירא אני שמא טעיתי ודיינים אחרים יהפכו את דיני: יא שלא במושב דיינים כו' כי מה שנעשה' לפני הדיינים הוא כאלו עשאו בדעת הדיין ובהסכמתו: יב ואינו רשאי להוצי' הדין חלוק מתחת ידו כו' והרא"ש סיים שם בתשוב' כלל ס"ז סי' ו' וכ' ז"ל ונתנו חכמים רשות לדיין לפסוק לפי ראות עיניו במקום שאין הדבר יכול להתברר בראיות ופעמים כמו שירא' הדיין בלא טעם ובלא אומד הדעת והיינו שודא דדייני ופעמים ע"פ פשרה עכ"ל והביאו הד"מ ור"ל שכל אלו הדברים יכול לעשות הדיין בע"כ דבעלי דינים: יג אע"פ שנתרצו כו' כ"כ הטור והתוס' ומרדכי פ"ק דסנהדרין ולאפוקי ראבי"ה וראב"ן (שהביאו המרדכי שם) דס"ל דאם שתקו אחר ששמעו הפשרה א"צ קנין : יד בפשרה בב"ד כו' משמע אף שקבלו עליהם מתחלי' לב"ד לדון ולאפוקי רמב"ן ומרדכי שהביאו שם דס"ל דיש חילוק בין הזקק מתחלי' לדין או לפשרה דקבלו מתחלי' לדין הפשרה קיימת בלא קנין וכ"כ בד"מ שם דמדסתמו שאר הפוסקים אין לחלק : טו יכולין לחזור בהן כו' פי' אפי' התובע דנתרצ' לוותר עם הנתבע

ולמחול

יב (א) שנים שבאו לפניך לדין כו' עיין בתשו' ר"א ן' חיים סי' קכ"א ובתשו' רשד"ם סי' שע"ח : (ב) וכן אם היו שניהם אלמים כו' דאם ירדפו א' השני יעמוד בעזרו כ"כ התוספות עכ"ל סמ"ע (הג"ה היינו דלא כפרש"י שירדפו לספק הדין ופי' קשה היינו בעל מריבה ומטריח הדייני') ועיין ב"ח (הג"ה שהשיג על מור"ם וכתב דהגהות אשר"י כ"כ לפי פי' רש"י אבל לפי' התוס' אפי' שניה' אלמים אינו צריך ליזקק להם משום סכנת הדיינים ע"ש מילת' בטעמא ודוק): (ג) אבל אחר שנגמר הדין כו' ועיין בתשו' רשד"ם ססי' ק"ן: (ד) ואמר איש פלוני כו' הב"ח כ' דיש להחמיר כהתוספו' ולא נראה דהא מצו' לבצוע וכן נראה עיקר כרוב הפוסקי': (ה) איש פלוני אתה חייב כו' מדברי התו' פרק מרובה ריש דף ס"ט ופ' שנים אוחזין ריש דף י"ז מבואר להדיא דמיד שאמר איש פלוני אתה חייב לו אע"פ שלא אמר צא תן לו הוי גמר דין . וכן נראה להדיא מדברי הג"י בשם הספרים אבל בסמ"ג עשין ק"ז דף קפ"ט ריש ע"ג מבוא' להדיא שאינו גמר דין עד שיאמר צא תן לו ע"ש ועיין מ"ש לקמן סי' כ"ב: (ו) אינו רשאי לעשות פשרה ביניהם כו' וכתב בשלטי גבורים פ"ק דסנהדרין סוף דף ע"ד וז"ל נראה בעיני שאין כל הדברים הללו אמורים אלא כשהדיינים רוצים להטיל פשרה כפי הנראה' בעיניהם שלא מדעת הבעלי דינים אבל אם הם מודיעי' להם ע"י הפשר' ומפייסים אותם עד שהם מתרצים למחול א' לחבירו או לתת א' לחבירו דבר ידוע אפי' אחר גמ"ד ראוי לעשו' כן ובלבד שלא יהא שום צד הכרח בדבר אלא פיוסי' ופתויי' וזו היא מצו' גדול' והבאת שלום שבין אדם לחברו ע"כ: (ז) רשאי הב"ד לעשות פשרה כו' גם בכאן כתב הב"ח דלהתוספות אין רשאי לעשות פשרה ויש להחמיר כדבריהם עכ"ד ואין דבריו נכונים ע"ש גם מוכרח זו קולא הוא והעיקר כמו שכתב בטור : (ח) ויש חולקין עיין ב"ח מ"ש מזה : (ט) להשקיטם ממריבו' ע"ל ס"ס ק"י עי' בתשו' מהרשד"ם סי' שע"ח : (י) אע"פ שנתרצו הבעלי דינין כו' אף לאחר שהגידו הפשרה אם אין קנין יכולי' לחזור כן הוא בתשו' מיי' הלכות סנהדרי' ובמרדכי פ' ז"ב עיין בתשו' מהרשד"ם ס"ס י"א : (יא) יכולין לחזור ואפי' התובע דנתרצ' לוותר עם הנתבע ולמחל לו מקצת התביעות ומחילה אין צריכה קנין שאני מחילה דעלמא דמעלמא ומרצונו מחל לו משא"כ במחיל' דפשרה דעל

פי

ה ולא ימלט על הרוב מהוצאות ממון או סכנות ממ"ש, וכיוצא בזה כ' בי"ד ס"ס שנ"ד ו לשון הרמב"ם שם בר' יהושע בן קרחה בברייתא שם ובדחפ' לה שם בגמ' ז טור מברייתא צדק צדק תרדוף כו' שם דף ל"ב ע"ב וכפי' רש"י שם : ח שם מברייתא דריב"ק דף ו' ע"ב (*ובגמ' ובטור יליף לה מדכתיב אמת ומשפט שלום שפטו כו' איזה משפט שיש בו שלום זו פשרה סמ"ע): ט שם וכדמפרש רב יהודה אמר רב כו' שם : י וכפירוש רש"י שם: כ מ"כ בשם ס' אגודה מס"ב ל הביאו הרשב"א סי' אלף קי"ג בשם רב האי כדין אם נחלו' החייב בשלטון : מ טור וכ"פ התוס' שם דף ו' ע"ב : נ כתבי מהר"ר איסרלן בסי' ק' ס"ב מההיא דאמר רב נחמן כו' זילו פייסו ליתמי כו' כ"ק דף ל"ט ע"א מס"ג : *גם זו שם דא"כ מה כח בית דין יפה: ס תשובת הרא"ש כלל ק"ז מעובדא דאפטרופא דיתמי דזבין תורא ב"מ דף ס"ט ע"ב מס"ד: ע תרומת הדשן סי' ש"י פ מבואר בתשובת הרשב"א מחודשים דין י"ב

חידושי רעק"א

סי' יב ס"ב כך מוזהר שלא יטה הפשר' כ"ב ובשם שבהטיית דין אם טועה בדין חוזר ה"נ בהטיית פשרה אם טוע' בפשרה חוזר כנה"ג בשם מהרי"ט חח"מ סי' נ"ח : שם אינו רשאי לעשות פשרה ביניהם כ"ב ואם אח"כ עשו פשרה בקנין אז הפשרה בטילי דהוי כטועה בדבר משנה עיין א' רש"ך ח"ג סי' מ"ד :

ש"ך אות ז' דלהתוספו' אין רשאי לעשו' פשרה כ"ב אפיק תיבת דלהתוס' וכצ"ל דלפירש רש"י היכי דאמרו איש פלוני יותר זכאי אף כשהחייב שבועה אינו יכול לעשות פשרה : בס אות ח' עיין ב"ח מ"ש בזה כ"ב ועיין בה' נ"ל סי' פ"ט ועיין לקמן סי' רנ"ט בש"ך ס"ק א' :

ס"ד ושלא יוכלו היתומים כשיגדילו כ"ב עיין לקמן סי' רפ"ט ובכנה"ג כאן בב"י אות א' :

הגהות אמרי ברוך

(רמ"א סעיף ב') וי"א (*) כ"ב ועיין לקמן סי' רנ"ט סעיף ה' ובש"ך שם :

חכמת שלמה

סעיף ב' בהג"ה ואין ב"ד יכולין לכוף וכו' וי"א וכו'. כ"ב העתיק מ"ש בקלרה להרב הגדול מוהר' דוד ז"ל אב"ד בשריעלויית אחר שלא אותי אם יפה עשה שלא רצה לכוף על הפשר. תשובה יפה עשה שנתייראת כי בבית שכי הרב וי"א העיקר כדעה ראשונה ובפרט להוציא ממון הרי יכול לומר קים לי . והכש"ב דאין לדיין לכנוס בזה בעובי הקורה מיהו לקרובה עבריין כדעת האו"ת. אין כאן הוצאת ממון בזה יפה עשה. ומה ששאל אם נאמן על הפשר. הנה לפי תשובות נראה דהבע"ד בעצמו הבטיח כן. אבל לא שרו"ת כתי"ר פסק כן. א"כ הרי אינו מהם כיון והוידו בעצמו ויכול לחזור בו והם מהני נאמנות של רומ"ם ואם אין לשונו מדוקדק. רק רוי"מ פסק כל שקבל עליו קים כמי אם מתחלה פסק רב על סנה אחת א"כ כבר קיים הקים ואין לו כח לחדש אח"כ דבר עוד כיון שפסק פעם

ביאור הגר"א

כו' עד שלא תבמע כו' ועוד שהרי ממונים היו ואפ"ה אמר עד כו' (ע"כ): [ג] וכן אם היו. הזקא' א' רב: [ד] ויש מי שכ'. קדושין פ"א עד שהגיעו לסכנה כו': [ה] וכל ב"ד. שם וכן בדור הוא כו': [ו] אע"פ ששמע. שם דלא כר"ש בן מנסיא: [ז] אבל אחר. שם ותוס' ד"ה אבל: [ח] ואין ב"ד. ב"ק נט כ' ז"ל אייתי ראיה דהמתות כו' ושם ז"ל תלפיה כו' לפנים השורת הדין כו': [ט] ויש חולקין. ב"מ כ"ד ב' ושם פ"ג א' וברא"ש פ"ב דב"מ שם: [י] יש כח ביד ב"ד. קדושין מ"ב א': [יא] מי שתובעים ר"ל א"צ שאמרו בב"ק מ"ב וניחא לי' כו' הוא תעריקנא כו' ועי"ש תוס' ד"ה הוא וכ"ל כו' דמ' דמותר אין הדבר כן אלא הי"ק אתה מה לך עלי ואפי' על שלחת אסור כמ"ש בשבועות ל"ח א' הא קום נהדא כו' וכמש"ל סכ"א ס"א ואפי' א"ל בא כו':

באר היטב

רשד"ם סי' שע"ח : [ב] הפשרה . כתב הסמ"ע דצריך הדיין להסביר לבע"ד שבפשר' נוח להם ולדבר על לבם אולי יסכימו על הפשר' : [ג] חייב. בדברי התוס' מבואר דזה מיקרי גמר דין אע"פ שלא אמר צא תן לו אבל בסמ"ג מבואר להדיא שאין זה גמר דין עד שיאמר צא תן לו. ש"ך : [ד] ביניהם. פי' שוב אסור לומר לזכאי עשה עמו פשרה כי ירא אני שמא טעיתי ודיינים אחרים יהפכו את דיני. סמ"ע. ובש"ך כתב בשם ש"ג דאין הדברים הללו אמורים אלא כשהדיינין רוצים לפשר כפי הנרא' בעיניהם שלא מדעת הבע"ד אבל אם הם מודיעים להם ע"י הפשר' ומפייסים אותם עד שמתרצים למחול א' לחבירו או לתת דבר ידוע אפי' אחר ג"ד ראוי לעשות כן ובלבד שלא יהא שום צד הכרח בדבר אלא פיוסים ופתויים וזהו מצו' גדול' והבאת שלום בין אדם לחבירו : [ה] שלא. כי מה שנעש' לפני הדיינין הוא כאלו עשאו מדעת הדיין ובהסכמתו. סמ"ע : [ו] להתברר. סיים הרא"ש ז"ל בתשו' ונתנו חכמים רשות לדיין לפסוק לפי ראות עיניו ופעמים בלי טעם ואומד הדעת והיינו שודא דדייני ופעמים על פי פשרה ע"כ ור"ל שהדיין יכול לעשות כן אפילו בע"כ דבע"ד. סמ"ע : [ז] שנתרצו. אפילו לאחר שהגידו הפשרה אם אין קנין יכולים לחזור. כן הוא בתשו' מיי' וע' בתשו' רשד"ם ס"ס י"א. ש"ך :

קנו

פתחי תשובה

יב א] שלא למחות . עי' בתומים שכ' היינו דוקא קודם שנזקק לדין אבל אחר שנזקק לדין אסור לסלק משום פחד וכ"כ בס' נה"מ עי"ש וכן מבואר בתשו' שבו"י ח"א סי' קמ"ג שהשיג על הב"ח ומסיים שם שכל דברי הב"ח בענין זה תמוהים ולאחר שיודע להיכן הדין נוטה נ"ל עיקר שא"א להסתלק בשום ענין אם לא בפקוח נפש ע"ש . וכ' עוד בהו"ח וז"ל וכתב בתשו' שבו"י ח"א סי' קל"ח דאם אחד רואה ששני הדיינים מקלקלים הדין וא"כ אף אם יאמר דעתו כאופן אחר יהיו שניהם רבים עליו ולא תועיל מוטב לומר איני יודע כדי שעי"כ יוסיפו דיינים כו' עכ"ל וע' לקמן סי' י"ח ס"ק ס"ק הבאתי שם דברי שבו"י אלו בארוכות והבאתי גם בשם ס' ברכי יוסף דדוקא אם הדיינים שבהו המה יושבי קרנות כעובדא דשבו"י שם משא"כ אם גם המה בעלי תורה כו' ע"ש : ב] או הפשרה . עבה"ט ועיין בת' תשכות יעקב סי' ט' : ג] שלא יטה הפשרה . בגליון ש"ע דהגאון רע"ק איגר ז"ל כ"כ ובשם שבהטיית הדין אם טועה בדין חוזר ה"נ בפשרה. בכנה"ג בשם מהרי"ט סי' נ"ח עכ"ל. ועיין בתשו' שבו"י ח"א סי' קפ"ד אודות הפשר שנעשה בקנין בין ראובן לשמעון שותפו ועתה מערער ראובן על הפשר לפי שנכלל ברוחחין כגון בשביל השבועות שהיה הוא חייב לשמעון שפר שיפרה בממון הרבה ועל השבועות שהיה חייב שמעון לא עשו כל כך ואיזה שבועות ניתרו לגמרי הרי שהטה הפשרה לצד שמעון יותר והוי כפשר בטעות וחוזר ועוד טען ראובן לבטל הפשר לפי שמבואר בהקנין שדייני הפשר יעשו פשרה רק על אודות השבועות שביניהם ולא לזולתן מה שמבואר בהסלם בפסק דין והם עשו פשר גם על זה כמלא שהפשר בטל. והשיב דטענה א' של ראובן לאו כלום הוא לבטל את הפשר שנעשה בקנין ודייני הפשר יכולין להרץ דבריה' בכפי ראות עיניהם לא היה אפשר לראובן לישבע על דבריו עד שצריך פדיון הרבה לשבועתו משא"כ שמעון היה יכול לישבע באמת וכה"ג יכולין לתרץ בכמה אופני ודבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלקיך ולכה דלא מברר שלקחו שוחד להטות את הפשר כאחר הפשר בתקפו ואין אחר הקנין כלום. וטענה הב' הא ודאי ביכול לבטל הקלה הפשר מה שנעשה בענין זה שהוא חוץ מפסק בלי שום השלת שבועה אך לא משום זה יבטל אחר כל הפשר מה שנעשה בענין שבועות שביניהם דלא אמרי' בכה"ג כשר פשר שבטל מקלתו בטל כולו כו' וכ"כ להדיא בתשו' מהרי"ט ספרא סי' קמ"ח דהכא בשעו הפשר בטל ולא כמה שלא שטו אך אם יטעון ראובן שכל הפשר תלוי זה בזה ולכך חייבו אותו ע"פ הפשר בכמה דברים לפי שזיכו אותו מגד אחר באיזה דברים שמבואר בפס"ד להדיא לאותי ועכשיו שזה בטל גם זה בטל ובזה או אפשר לבטל הפשר הכל וכל ת"מ בדבר צריך עיון ועיין היטב כו' עכ"ד. ועי"ש עוד בסי' קמ"ה שבגאל הדיין א' שקיבלו אותו בכי נדרים על סך שלש מאות ר"ש לפשר ביניהם בפשר בקרוב לדין כילך יכהיג עלמו כפשר בזה שהדין נותן שמחייב לכלם כל הסך כילך יעשה לנהוג ייש. והשיב כי פתם פשר היה מלשון פושרין לא קר ולא חם וכדאמרי' (בב"ב דף קל"ג ע"ב) דייני חלאלא פרש"י דייני פשרה שחולקין הדבר והוא מלשון התלה כן הוא ע"פ הרוב אלא דתי"ת יש רשות ביד הפשרן לעשות לפי מהות הדבר לפי ראות עיניו לעשות שלום בין הבע"ד בלי נטיה לצד ובנדון זה שקבל לעשות פשר קרוב לדין נ"ל דפחות משליש מקרי קרוב לדין דהיינו אם חייב ע"פ הדין שלש מאות יפשר בשני מאות שליש פחות וזה מקרי קרוב והביא שם כמה ספוקות לזה והסיים אך עכ"פ לא יהיה זה שיעור מוחלט שלא לפחות מזה ואם יראה בעיניו שבדבר מועט יכול לפשר בעל דינו בענין שיהא שלום ביניהם ודאי ספי עדיף כיון שע"פ הדין זוכה לגמרי כלל הדבר הכל תלוי בראות עיני הפשרן ועכ"פ לא יותר משליש מחייב או פטור ע"פ הדין כי פחות השני שלישים מקרי רחוק ע"ש : ד] ואמר איש פלוני כו'. כ' הש"ך וז"ל והב"ח כתב דיש להחמיר כהתוס' (בסנהדרין דף ו' ע"ב שכהנו כגון שכבר דקדקו בדין היטב וכתו גמרו את הדין דלא מיתסר אלא איש פ' אתה חייב דכיון דנתברר כ"כ אין להטותו כו' וע' במהרש"א שם) ולא נראה דהא מצוה לבצוע וכן נראה עיקר כרוב הפוסקים עכ"ל ובס' ברכי כתב עליו וז"ל מ"ש הב"ח דהא מצוה לבצוע ק"ק דהא לדעת התוס' כל שהדין ברור להם כל הבוצע אינו רשאי לבצוע ואיסורא איכא כו' ואכן מההכרה לן כהרב ב"ח שהרי ר"י ורשב"א ואור זרוע והאגודה ורבינו יונה והר"ן והגמי' שבעה רועים.כולהו סברי דכל שהדין ברור להם ואין מחסור אלא לומר איש פ' כו' אסור לבצוע ונכון להחמיר כמ"ש הב"ח עכ"ל. גם בפרישה אות ג' כתב דכן פסק מורו רש"ל ע"ש: ה] פשרה ביניהם. עבה"ט עד ובש"ך כתב בשם ש"ג כו' אבל אם הם מודיעים ע"י הפשרה ומפייסים אותם כו' וע' בס' ברכי אות ס' שכ' עליו וז"ל גם הרב כנה"ג כתב ומנהגינו כדברי ריא"ז ע"ש אבל בארץ הצבי ובארץ מצרים לא נהגו כך וגם משמעות הפוסקים דלא כוותיה ומה גם לשון הרמב"ם ומרן כו' וכ"כ הב"ח וסיים ולית לה' דהש"ג ע"ש וכן משמע מלי' האגודה פ"ק דסנה' כו' עכ"ל גם בתומים מפקפק על הש"ג ע"ש וע' בנה"מ מזה : ו] ויש חולקין. עבה"ט בדעתו להלכה כהיש חולקים דכייפינן לתיעבד לפנים משוה"ד אם היכולת בידו לעשות שהוא עשיר וכתב וכן נוהגים בכל ב"ד בישראל לכוף לעשיר בדבר ראוי ונכון ואע"פ שאין הדין כך ואפשר דהר' ירוחם בשם הרא"ש נמי לא קאמר אלא כאינו עשיר כו' ופוק חזי מאי עמא דבר ע"ש וכן הכמת דעת הש"ך לקמן סי' רנ"ט סקי"ג ע"ש וע' בתומים סק"ד שכ' דהך כפיה היינו בדברים שאומרים לו חייב אתה לעשות כן ואם אינך שומע אתה עבריין אבל כ"ע מודים דאין כופין בשוטים ונידוי וכדומה כיון דאין שורת הדין כך כו' ומעתה י"ל דגם הרא"ש מודה לזה ואין כאן מחלוקת כלל ע"ש וכ"כ בתשו' שבו"י ח"א סי' קס"ח ודלא כתשו' נ"ל סי' פט דהסיק להלכה דכופין עי' שמתא וזה אינו ע"ש וע' בתשו' ח"ס חו"מ ס"ס רלט הזכיר שם דברי הנ"ל סי' פט הנ"ל והשמע קצת במסכים עלמו ע"ש. וע' בתשו' שב יעקב חח"מ ס"ס כט כתב על נדון דשם דמה שרצה רב א' לחייב הבע"ד משום לפנים משוה"ד ואפי' לכוף ע"פ דברי הב"ח שכ' דנוהגים בכל ב"ד לכוף לעשות דבר ראוי ונכון כו'. אין דעתי מסכמת עמו כלל חדא דהב"ח גופיה לא כתב כך אלא בעשיר כו' ועוד הלא רמ"א העתיק כל המנהגים ובמקום שיש מנהג כתב וכן נוהגין וכאן הביא שני דעות דעה א' בסתם ואח"כ ויש חולקין וידוע היכא שכתב כן דעה ראשונה הוא עיקר ואפי' בדין גמור היכא דיש מחלוקה אין מוציאין מהמוחזק ואפי' אחר הרוב דיעות אין הולכין דיכול המוחזק לומר קים לי והכא הוא איפכא דרוב דעות דפסקו דאין כופין הם עיקר כו' ובפרט בזה"ז ח"ו ליתן רשות לב"ד לילך אחר הסברות כדי לכוף להוציא ממון לפנים משוה"ד ב"כ אין דעתי כלל עם הרב הנ"ל כו' עכ"ד. ואפשר דגם הוא ז"ל לא קאמר אלא לפי מה שנראה דעת הב"ח לכוף בשוטין או עי' שמתא אבל בדברים לבד גם הוא מודה ובפרט היכא שנזכר בפוסקים בחיוב לפנים משוה"ד ועמש"ל סי' רנ"ט: ז] לב"ד לוותר. ע' בתשו' ח"ס חח"מ ס"ס קיב שכ' דהיינו אפטרופס יכול לוותר לטובתם וכן מבואר להדיא בתשו' רשב"א אלף ס"ו דאין לחלק וכ"כ בתשו' רלב"ח סי' ל"ב ע"ש. וע' בשו"ת ח"ל בסופו בתשו' הנוספות סי' ג' שכ' ע"ש הרלב"ח סי' הנ"ל שספקא בדבר אך החו"ל ז"ל כתב בנדון השאלה שם (יובא לקמן סי' רס"ל סכ"ד סק"ה) גם הרלב"ח מודה דשאני נדון הרב ז"ל שביה להוציא ממון היתומים שלא כדין ההלכות ועי"ז הסיב דאף שרוצה הבע"ח לוותר משל החוב יש לפקפק אם הרשות ביד האפוטרופס לפרוע משל היתומים דשמא כשיגדלו יטלהו מוכר וכיו"ב אבל בב"ד הוא איפכא שהיתומים רוצים להוציא ממון מיד אחרים וידוע האחרונים ז"ל כל אברהי בספק אהי וכו' וכן בב"ד שלפי דברי השואל אם לא יתפשרו קרוב לבא לידי הפסד כל החוב ודאי בהרשות ביד אפוטרופס לפשר עצמו והפיים והרצוי ונכון הוא להושיב ב"ד יפה ולהודיעם כל תוכן הדברים עד היכן הדברים מגיעין וע"פ ב"ד יעשו האפוטרופסין מה שיעשו בענין הפשרה ודוקא ב"ד יפה ומפורסם בדורו לבקי ומומחה כמ"ש הרא"ש בתשו' וכתורה יעשה ע"ש: ח] אסור לבקש צדדים. ע' בתומים סק"ה מ"ש בכוונת התוס' בב"ק דף ח' ע"ב שלא יהיו סותרים לדין זה והביא שם ג"כ דברי התי"ט ודברי מהרש"ל בזה ע"ש וע' בתשו' שבו"י ח"א ס"ס קסג שכ' לחלק בענין אחר דודאי אם מבקש הנתבע הואנות בידים כדי לפשר אסור משא"כ ההם קאמר דהוה תעריקנא להגדת דזה הוי רק בשב ואל תעשה שלא לשמור כור ששכרו של חבירו כדי לפשר זה ודאי שרי ע"ש עוד ויובא קצת לקמן סי' לג ס"ח : ט] כ"ז שלא קנו. כתב בנה"מ וז"ל ע' בר"ן בחידושיו ודוקא כשקיבלו בק"ס על הפשרה ופירשו כפירוש שיהיו פו"פ הפשרנים

נתיבות המשפט

משח"כ חידושים

יב ב] להיכן הדין נוטה : (ג) שלא למחות ואחר שנזקק לדין אסור ואם דיין אחד רואה ששנים מקלקלין הדין יכול לומר איני יודע כדי שיוסיפו דיינים והוא בכלל מותר לשנות מפני דרכי שלום. או"ת : (ג) או הפשרה ומצוה להסביר להם שירצו בהפשר' סמ"ע : (ד) איש פ' אתה זכאי. שוב אסור לומר אולי טעיתי ודוקא שהדיינים יעשו פשרה כפי ראות עיניהם אבל דרך פיוס שיוותר בע"ד א' לחבירו הותר ש"ך וע"ש ס"ק ח' : (ה) לגזור ולהחרים. ( ) והא לא החרימו אזי כשעשו פשר לטובה ביתומים שדמי למקח וממכר כגון שמפשרין בעד שבועה עם בע"ח וכיוצא כיון שיכולין לפסוק בנכסי יתומים א"י למחות כשיגדילו אבל כשנותנין מתנה בעלמא כדי להשקיטם מריב או שלא ילך בדיני עכו"ם יכולין למחות כשיגדילו וע"ש ס"ק כ"ג: (ו) להתברר ויכול הדיין לעשותו בע"כ של בע"ד וזה בשהדיין מכיר צד ראיות בדברי הנתבע אבל כשהראיות ניכר כדברי התובע צריך הדיין לסלק עצמו כמבואר לקמן: (ז) הדין חלק. ונתנו חכמים רשות לדיין לפסוק לפי ראות עיניו במקום שא"י הדבר להתברר בראיות ופעמים ופעמי' ע"פ שודא דדייני ופעמי' ע"פ פשרה : (ח) לבקש צדדים ( ) ואם יודע שהאמת אתו רק שהבע"ד לא יאמינו לו יכול לבקש צדדים כדי שיבוא לידי פשר רק באופן שלא יהיה כרשע לפני ב"ד : (ט) יכולין לחזור. אפי' התובע ולא אמרי' מחילה א"צ קנין כשהוא דרך פשר שיכול לומר הדיינין הכשו אותי בדבריהן אבל בפשרה שעושין הב"ד בעצמן א"צ קנין ( ) מההוא ועי"ב ס"ק ד'. וכן אם לאחר הפשרה אמר כפי' אני מוחל לך הוי מחילה סמ"ע. וכ' הש"ן דאם היה להפלגת

משת"א ביאורים

יב א) אחר שגמר הדין עש"ך ס"ק ו' דדוק' פשר שהבע"ד מתרצין שהדיינים יעשו פשר לפי דעתן. והטעם נראה כיון דהבע"ד יודע שהו' זכאי כל מה שמגרעין מזכות נראה כהטיי' פשר . אבל פשרת שמפייסין הדיינין למחול סך כך מותר . וכן מסתבר דמה"ת יהי' אסור לפייס לא' שימחול לחבירו וכן כל הסוגי' דפשרה בג' ג"כ ע"כ מיירי בהכי דבפיוס ודאי אף ביחיד סגי: ב) לגזור ולהחרים . משמע דאם לא החרימו יכולין הקטני' למחו' כשיגדילו כמבואר בכתובו' דף י"א גבי גר קטן ודוק' כשהב"ד מפשרין רק כדי לאשקיטם ממריבות אבל כשמפשרין עצמן עם בעה"ד בעד שבועה וכיוצ' זהו כקנין השבועה והב"ד או האפטרופס יש להן רשות למכור ולקנות בנכסי יתומים ומכרן וקנינן קיים וא"י למחות כשיגדילו תדע דהא מוכרין עבדים ומשחררין אותן ומותרין בבת חורין וכן בסי' רפ"ט בחלוקי קרקעות שא"י למחות כשיגדילו אף שמעלה בדמי' כמ"ש הרשב"א בחדושיו לגיטין פ' השולח ע"ש : ג) צדדים להשמט עיין תומים דכשיודע שהאמת אתו רק שהדיינים לא יאמינו לו מותר . ונראה דהיינו דוקא במקום שלא יהיה כרשע לפני הדיינים. ד) כל זמן שלא קנו. עיין בר"ן בחידושיו דדוקא כשקיבלו בק"ס על הפשרה ופירשו כפירוש שיהיה פ' וש' פשרנים אבל אם קיבלו ק"ס בסתם על הפשרה א"י שלשה לעשות פשרה כל שלא קיבלו עלייהו ואם באו

כסף הקדשים

סעי' ב' (שלא יטה הפשרה) פשרנים שאינם דיינים ופשרו ע"י שסברו ש"ב ירתם בהשמטה ואח"כ שמעו מדיינים שהשמטה בטילה כגרלה דהוי"ל פשרה בטעות שגם דלא נחתו בעלי דינים לבהול ביניהם דין תוה"ק רק ית' סברת הפשרנים ביתה ע"י טעות וכיון שהוסכמו על הפשר רק ע"י סברתם שבטעות י"ל דהוי"ל פשרה בטעות כיון שאסור לבטות הפשרה ואולי כיון שסמכו הצדדים את עצמם על סברת הפשרנים בלא יודעים ההלכות רק כפי שיקול דעתן יפשרו ע"י זה הפשרה קיימת ואולי כיון שבפשרנים התפרסים על בלא באלו ההלכה ואלו שאלו וידעו לא עשרו כן אולי לא שייך ע"י זה הכרע מצד הסכמת הצדדים. ואולי שייך בזה החילוקים שבין טועה בדבר משנה לבין טועה בשיקול הדעת שכיון שטעותם לא הי' במה שהלכה קבוע בבירור נגדם אין טעות כן גורם ביטול להפשר :

סעי' ז' (יכולים לחזור בהם כ"ז שלא קנו) גם בבפשרנים צריך להיות קנין סודר גם צד התיתל ת"ח כקיום הפשר וזהו לבהנגדו

שלחן ערוך <הרגיל> - ח חו"מ א קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 28 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה